Analyysi

Euroopan pankkisektori muuttumassa voimakkaasti

Rahoitusvakaus | 21.05.2015 | Zuzana Fungáčová, Eero Tölö, Kimmo Koskinen

KIRJOITTAJAT

Zuzana Fungáčová
Neuvonantaja

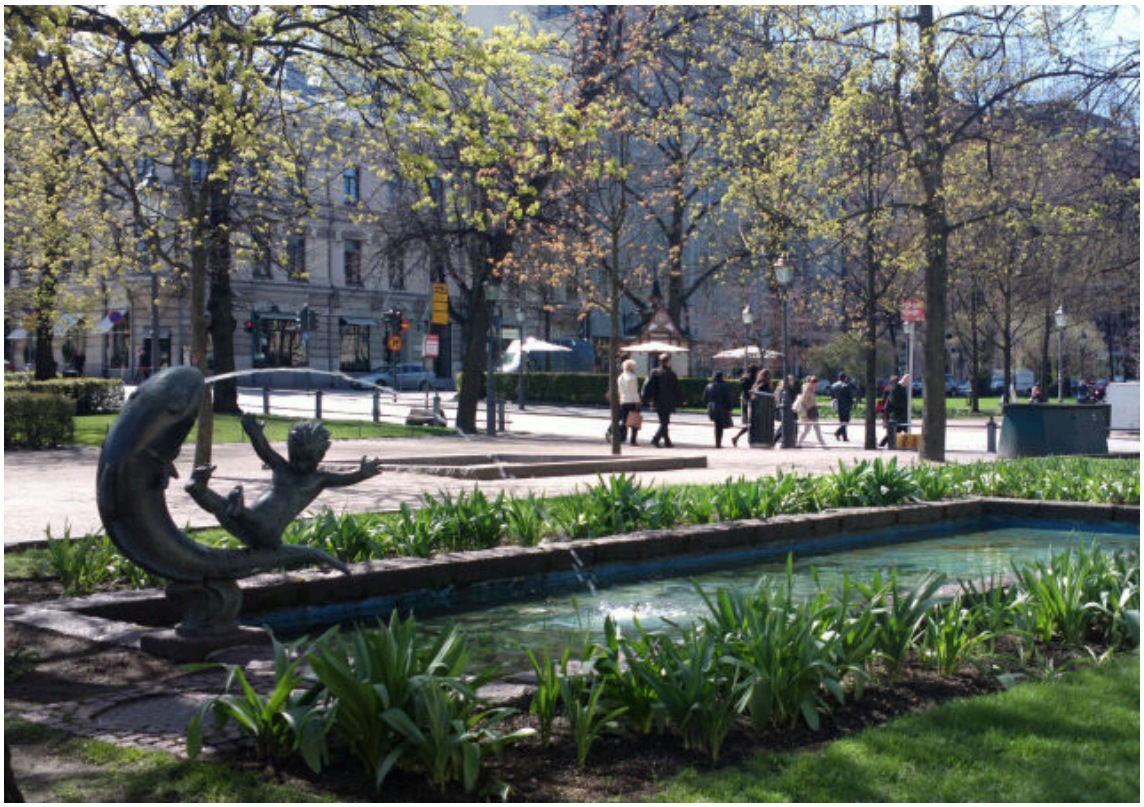

Eero Tölö

Kimmo Koskinen
Neuvonantaja

Euroopan pankkisektorin suuri ongelma on heikko kannattavuus. Etenkin euroalueella pankkien kannattavuutta ovat huonontaneet talouskehitys ja siitä johtuvat suuret arvonalentumistappiot, luottojen heikko kehitys sekä pitkään matalana pysytellyt korkotaso. Lisäksi suurten eurooppalaisten pankkien kannattavuutta heikentävät oikeudenkäyntikulut ja viranomaisten asettamat sanktiot. Sääntelyn lisääntyminen ja uusien kilpailijoiden tulo markkinoille kasvattavat tasesopeutuksen tarvetta. Muutokset vaikuttavat myös suomalaisiin pankkeihin.

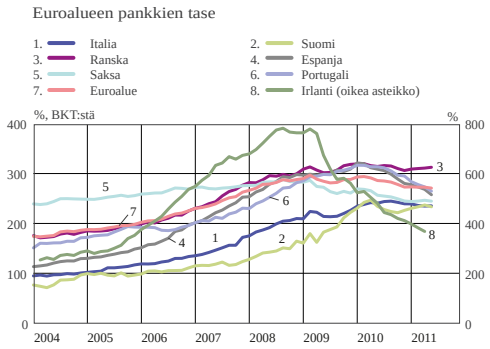
Pankit sopeuttavat taseitaan ja liiketoimintamallejaan

Kannattavuusongelmien pitkittymisen vuoksi osa pankeista on joutunut muuttamaan liiketoimintamallejaan ja vähentämään taseidensa riskillisyyttä. Euroopan pankkiviranomaisen mukaan[1] pankit suunnittelevat sopeuttavansa etenkin investointipankki- ja ulkomaantoimintojaan sekä vähentävänsä suuririskistä ja paljon pääomaa sitovaa luotonantoaan.

Suuret pankit niin Euroopassa kuin Yhdysvalloissa ovat viime vuosina ilmoittaneet supistuksista investointipankkitoiminnassaan sen heikon kannattavuuden vuoksi. Taustalla ovat suuren koon mukanaan tuomat hallintoon ja IT-järjestelmiin liittyvät haasteet, kova kilpailu sekä isoihin pankkeihin kohdistuvan sääntelyn kiristyminen. Uudessa tilanteessa kotimaanmarkkinoihin keskittyvien suurten pankkien, kuten Wells Fargo Yhdysvalloissa ja Lloyds Britanniassa, katsotaan olevan paremmassa asemassa kuin globaalisti suuntautuneiden toimijoiden, kuten Citibank ja HSBC.

Eurooppalaiset pankit supistivat voimakkaasti (n. 3 400 mrd. eurolla) taseitaan etenkin vuonna 2013 varautuakseen euroalueen yhteisen pankkivalvonnan alkamista edeltäneeseen pankkien taseiden kattavaan arviointiin ja EU:n laajuisiin stressitesteihin. Vaikka pankkien taseet ja lainakanta ovat keskimäärin alkaneet Euroopassa hienoisesti kasvaa vuoden 2014 aikana[2], pankit ja markkinatoimijat näkevät edelleen tarvetta taseiden riskillisyyden vähentämiseen.

Kuvio 1.

Luvut: taseen loppusumma (pl. johdannaiset), % BKT:stä.
Lähde: Euroopan keskuspankki.

29.4.2015
eurojatalous.fi

Konsultti- ja tilintarkastusyritys PricewaterhouseCoopers[3] on arvioinut, että pankkien lainaportfolioiden myynnit rahastoille ja muille toimijoille kasvavat Euroopassa vuonna 2015 ennätykselliseen 100 mrd. euroon. Eurooppalaisten pankkien taseiden sopeutus onkin luonut pohjaa uusien toimijoiden esiinmarssille (ks. artikkeli Pankkitoiminnan rakennemuutos avannut tilaa varjopankeille). Markkinatietopalvelu Preqinin tietojen perusteella[4] eurooppalaiset luottorahastot keräsivät vuonna 2014 ennätykselliset 20 mrd. dollaria pääomaa ja 40 mrd. dollaria sijoituslupauksia. Rahastot näkevät kasvumahdollisuuksia etenkin sijoittamisessa keskisuuriin yrityksiin, sillä pankit ovat supistaneet luotonantoaan ja kiristäneet luottoehtojaan erityisesti riskillisimpien PK-yritysten tapauksessa.

Kriisin myötä pankit ovat konsolidoituneet sekä vapaaehtoisesti että viranomaisten toimien vuoksi. Viimeisimpänä esimerkkinä voidaan pitää Italiassa lakiuudistuksen myötä nähtyä paikallispankkien pyrkimystä yhteenliittymien muodostamiseen.

Paino perinteiseen pankkitoimintaan

Kriisi on selvästi vaikuttanut pankkien toimintamalleihin. Monet Euroopan pankkiviranomaisen toteuttamassa stressitestissä mukana olleet pankit joutuivat vuonna 2008 kärjistyneen finanssikriisin myötä väliaikaisesti siirtämään painopistettään perinteiseen pankkitoimintaan.[5,6] Etenkin heikommin kannattavien pankkien taseet ovat supistuneet voimakkaasti eurokriisin aikana.

Vuosina 2012–2013 sekä hajautettua että perinteistä liiketoimintamallia noudattavien pankkien taseet supistuivat. Taseiden sopeutus oli keskimäärin hieman voimakkaampaa liiketoiminnaltaan hajautetuilla pankeilla, mutta vuonna 2014 pankkisektorin taseet kääntyivät keskimäärin

kasvuun.

Pankkien saamisten keskimääräinen riskipaino on pienentynyt kriisin alusta lähtien. Vuonna 2014 enää liiketoiminnaltaan hajautettujen pankkien saamisten keskimääräiset riskipainot pienenivät. Pankit onnistuivat silti yleisesti parantamaan vakavaraisuuttaan. Kustannusten ja tuottojen suhde on supistunut vuodesta 2012 lähtien, mikä kertoo toiminnan tehostamisesta. Tämä ei päde perinteisiin pankkeihin, joiden suhdeluku kasvoi vuonna 2013. Pankkien kannattavuus oli vuodesta 2011 lähtien negatiivinen ja muuttui positiiviseksi vasta vuonna 2014. Liiketoiminnaltaan hajautetut pankit menestyivät perinteisiä pankkeja paremmin, sillä niiden kannattavuus oli negatiivinen vain vuonna 2012. Perinteisillä pankeilla on kuitenkin suurempi korkokate.

Sääntely vaikuttaa liiketoimintamalleihin

Euroopan pankkiviranomaisen selvityksessä[7] on arvioitu uuden sääntelyn eri osa-alueiden vaikutuksia pankkien liiketoimintamalleihin. Raportissa käsitellään toisaalta sääntelyn tavoiteltuja vaikutuksia ja toisaalta myös odottamattomia, mahdollisesti haitallisia vaikutuksia.

Sääntelyn pyrkimyksenä on ollut lisätä pankkisektorin riskinsietokykyä. Pankit joutuvatkin kasvattamaan vakavaraisuuttaan ja likviditeettipuskureitaan sekä lisäämään varainhankintansa pituutta ja toimintansa läpinäkyvyyttä. Odotetusti pankit joutuvat lisäksi sopeuttamaan kokoaan ja tyytymään matalamman riskitason myötä myös pienempään oman pääoman tuottoon.

Raportissa todetaan eräillä sääntelytoimilla kuitenkin olevan osin ei-toivottuja vaikutuksia tietyillä osa-alueilla, kuten pankkien yrityksiin suuntautuva liiketoiminta, maiden rajat ylittävä toiminta, riskinottohalukkuus, arvopaperistaminen ja taseen sitoutuneisuus vakuuksien lisääntyvän käytön myötä. Sääntelyvaatimusten konsolidoitu laskenta sekä toisaalta myös lisääntyneen pankkisääntelyyn mukanaan tuomat raportointivelvollisuudet kannustavat pankkeja muodostamaan yhteenliittymiä.

Toiminta tehostuu myös Suomessa

Muuttuvan toimintaympäristön vaatimukset koskevat myös suomalaisia pankkeja.[8] Kun korkokatteen kasvattaminen on vaikeaa, pankit hakevat tulosta palkkiotuotoista ja hinnoittelun uudistamisesta. Tehostamisohjelmat ovat pitäneet kulujen kasvun maltillisena. Kustannussäästöt näkyvät henkilöstökulujen supistumisena monissa pankeissa.

Pankit ovat hakeneet säästöjä ja virtaviivaistaneet toimintaansa myös yhtiöjärjestelyjen kautta. OP Ryhmä (aiemmin OP-Pohjola-ryhmä) rationalisoi omistusrakennettaan ostamalla loputkin

Pohjolan osakkeet. S-Pankki-konserni fuusioitui LähiTapiola Pankin kanssa. POP Pankit valmistelevat yhteenliittymää. Joukko säästöpankkien uuden yhteenliittymän ulkopuolelle jääneitä säästöpankkeja fuusioitui Oma Säästöpankiksi. Lisäksi säästöpankkeja on yhdistynyt Aktia Pankkiin, ja osuuspankeissa on toteutettu fuusioita myös yli ryhmärajojen.

Suomalaiset pankit ovat viime vuosina luoneet uusia toimintamalleja myös perinteisen rahoitussektorin ulkopuolelle. OP-ryhmä aloitti terveyspalveluiden tarjoamisen vuonna 2013 Omasairaalassa, millä se pyrkii hyödyntämään synergioita konsernin vakuutustoiminnan kanssa. Vuonna 2007 perustettu S-Pankki puolestaan haastaa perinteiset pankkikonttorit tarjoamalla pankkipalveluja mm. ruokakaupassa-asioinnin yhteydessä.

Viitteet

1. Euroopan pankkiviranomainen (joulukuu 2014) Risk assessment of the European Banking System. Ks. https://www.eba.europa.eu/documents/10180/934862/EBA+2014.6941+RAR+web.pdf/7d2d629a-b212-4b1a-96c2-62db832ea03c. ↑
2. Euroopan keskuspankki (14.4.2015) Bank Lending Survey 2015. April. Ks. https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2015/html/pr150414.en.html ↑
3. PricewaterhouseCoopers (2015) Sales of European loan portfolios hit €91bn for 2014 – Full year report. Ks. http://www.pwc.co.uk/transaction-services/publications/sales-of-european-loan-portfolios-hit-91bn-euros-for-2014.jhtml. ↑
4. Preqin (2015) The 2015 Preqin Global Private Debt Report. ↑
5. Pankit jaetaan perinteiseen pankkitoimintaan keskittyviin pankkeihin, muuhun pankkitoimintaan, kuten kaupankäyntiin ja investointipankkitoimintaan keskittyviin pankkeihin, sekä hajautettuihin pankkeihin, joilla on suhteellisen tasaisesti sekä perinteistä että muuta pankkitoimintaa. Jaottelun perustana on kahdesta suhdeluvusta (korkotuottojen osuus kokonaistuotoista ja lainojen osuus liiketoiminnan varoista) laskettu keskiarvo (Laeven ja Levine, 2007). ↑
6. Laeven, L. – Levine, R. (2007) Is there a diversification discount in financial conglomerates? Journal of Financial Economics 85 (2). Ks. http://dx.doi.org/10.1016/j.jfineco.2005.06.001 ↑
7. Euroopan pankkiviranomainen (9.2.2015) Overview of the potential implications of regulatory measures for banks' business models. Ks. https://www.eba.europa.eu/documents/10180/974844/Report+-+Overview+of+the+potential+implications+of+regulatory+measures+for+business+models.pdf. ↑
8. Finanssivalvonta (1.4.2015) Valvottavien taloudellinen tila ja riskit 1/2015. Ks. http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Tiedotteet/Analyysit_tutkimukset/Documents/Valtari_1_2015.pdf ↑

Asiasanat

konsolidaatio, liiketoimintamalli, pankkisääntely